

IEVA SIMONAITYTĖ (1897-1978)

Biografija. Rašytoja Ieva Simonaitytė (arba Ewa Simoneit) gimė Vanaguose, [Klaipėdos krašte](#). Būdama penkerių metų susirgo kaulų džiova. Dėl to negalėjo lankyti mokyklos. Jaunystėje vaikščiojo su lazdomis, vėliau ligą išsigydė. Išsilavinimą pasiekė skaitydama knygas. Simonaitytė laikoma žymiausia Klaipėdos krašto gyvenimo vaizduotoja lietuvių prozoje. Jos paskutinis pageidavimas buvo išpildytas ir antkapyje užrašyta: „Jau lazda padėjau, kelionė baigta“. Mirė ir palaidota Vilniuje.

Kūryba. Simonaitytės iškiliausias kūrinys yra romanas *Aukštųjų Šimonių likimas*, kuris aprašo Šimonių šeimos [likimą](#) per keturias [kartas](#). Tuo pačiu per šios šeimos istoriją pasakojamas Mažosios Lietuvos likimas: kaip nuo maro mirė dauguma Mažosios Lietuvos žmonių, kaip vokiečiai užgrobė lietuvių namus. Šimonių likimas

ypatingai graudus, nes Šimoniai buvo [garbingi](#) ir [išdidūs](#) žmonės. Išvaryti iš savo dvaro, nukentėję nuo [maro](#), jie prieina prie savo giminės galą. O tas galas tragiškas, ne tik giminės, bet kiekvieno atskiros Šimonio.

Simonaitytės romanas *Aukštųjų Šimonių likimas*.

Štai ištrauka apie tris Šimonius – senelį Krizą, jo sūnų Vilių ir anūkėlį Jokūbą. Vilius Šimonis yra Krizo ir Ilžės sūnus. Su žmona Etmė jis turi keletą vaikų, bet ypatingai myli švelnų, gerutį Jokūbėlį. Abi šeimos gyvena kartu, tačiau nesutaria, nes Etmė yra užvaldęs [godumas](#). Ji nenori Viliaus tėvams duoti maisto ir [malkų](#). Pyksta, kad jie dar gyvi. O Vilius žmonos bijo, nedrįsta jai paprieštarauti. Be to, Vilius netiki, kad Etmė yra labai bloga.

Dėl Etmės godumo ir [nežmoniškumo](#) miršta Ilžė. Po jos mirties Etmė pasidaro labai miela Krizui. Kalbina jį valgyti ne atskirai, kaip būdavo anksčiau, bet kartu su šeima. Krizas džiaugiasi, kad marti taip pasikeitė. Gaila tik, kad ima pilvą ir vidurius skaudėti. Turbūt nuo senatvės, jis galvoja.

Ištrauka iš *Aukštųjų Šimonių likimas*:

„Keista liga, – mano Šimonis. – Kodėl tik tie viduriai taip baisiai skauda? Nuo tų kelių obuolių, kur vakar valgiau? Bet juk ir pirma man jau skilvis negalavo. Jau dabar bene paskutinė mano valanda!“

Bet pasisekė pravemtį, pasidarė kiek lengviau, ir užmigęs miegojo Krizas Šimonis iki vėlyvo ryto.

- Kaip sveikatėlė šįryt? – kuo rūpestingiausiai teiraujasi Etmė Šimonienė.

Prasitarė [uošvis](#), kad valgyti jau nėra nesinori, tik baisiai troškina. O širdis taip silpna, taip silpna.

- Ar gėrimo įnešti?
- Vis viena ko, [by tik](#) troškulį malšinti galėčiau. Liežuvis jau limpa stačiai prie [gomurio](#).
- Bėgsiu įnešti, – bet kažį kodėl Šimonienė negalėjo niekaip lūpų sučiaupti. Lyg tai iš kažį kokio juoko, kurio užkąsti negali, lyg iš kažį kokio džiaugsmo.

Netrukus įnešė kažį ko tokio skanaus.

- Kad širdelė atsigautų!

Išgėręs pusę, pastatė senis puoduką šalia lovos ant [krėslo](#). Jau rodos, kad ir skausmo senis nejunta, tik:

- Kažį kodėl ta [širdis taip baisiai pyksta](#)?

Ir vėl norisi vėmti; bet kas tai? Krizas Šimonis nebeįstengia galvos atkelti.

- Šventasis dieve, ar tai jau galas? Taip staiga!

Tiesa, visi žino, kad vieną kartą reikia mirti. Bet kada ana valanda jau ateina ir [amžinybės](#) vartai pamažu atsiveria, vis dėlto baugu pasidaro ir tikinčiam žmogui žengti vienam per aną tamsią [daubą](#), kur

Niekam gelbėt nevalia...

Į kambarį įbėga Jokūbėlis. Pamatęs pastatytą šalia lovos puoduką, o senį akis užmerkus, pamanė sau vaikelis:

„[Rasi](#) senelis dar ką paliko, rasi visa neišgėrė. Mama jam tiek daug cukraus įdėda – ir iš vieno, ir iš kito stiklo, o man niekada nė paragauti neduoda. Koks tai turį būti saldus gėrimas! Dabar mama nematys, kad aš gersiu.“

Ir pridėjo vaikelis prie savo lūpų puoduką. Tą akies mirksnį atidarė Šimonienė duris ir ne savo balsu suriko Jėzaus vardą.

Bet jau per vėlu: puodelis išgertas vaikelio iki dugno. Linksmi prasijuokė Jokūbėlis ir pasidžiaugė, kad suspėjo išgerti pirm kol mama įėjo. Kodėl ji jam [pavydė](#)? Bet staiga sustiro vaikas iš baisaus skausmo: akyse pasirodė baugios, mirtinos baimės ašaros, skaudžiai pradėjo jis vaitoti.

Marčiai suklikus, atidarė senis Šimonis akis. Savo klyksmu ji pertraukė senio susikaupimą, senio mąstymą apie nežinomąją amžinybę, į kurią tik tikinčiai sielai nebaisu vykti, kada ji pavadinta.

Ir Krizas Šimonis pamato baisų vaizdą: Jokūbėlis jau balsta ir gelsta vis daugiau ir daugiau. Abiem rankutėm susiėmė jis vidurius, susilenkė ir [sukniubo](#) asloje. O Šimonienės – marčios, tos meiliosios marčios akys... iš jų dingęs visas [lipšnumas](#), dingęs visas meilumas, jos jau nebe žmogaus akys, bet [plėšraus žvėries](#).

Tokių akių dar senis nematęs, o jau nebejaunas jis, jau daug ko pergyvenęs. Tai velnio akys, ir ką nori dabar daryti [marti](#)? Ne, ne velnio: tik jose atsispindi mirtina baimė dėl savo kūdikio gyvybės ir baisus nesuvaldomas [kerštas](#) seniui.

Ir dabar supranta senis visa ką! Štai kodėl marti tokia meili, štai kodėl jis taip greit apsirgo.

Bet jau mintys pradeda maišytis; jau nyksta protas, bet jis dar nuvokia, koks pavojus. Taip mirti, dieve, taip mirti, ne! Norisi pulti iš lovos, norisi šaukti pagalbos, bet ką tu prisišauksi! Kojos ir rankos - nebe jo valioj. Ir galvos atkelti nuo priegalvio jau nebegali.

- Žmogžudė! – suėmęs visas savo jėgas, kurios jau silpnos, suriko senis.

Bet marti nebekreipė į jį dėmesio, tik klykdama, Jokūbėliu nešina, išbėgo į kiemą ir ten pargriuvo ant pilko, mirštančiais rudens lapais nusėto žolyno.

Klausimai:

1. Iš kurių užuominų gali suprasti, kad Etmė Šimonienė nužudė savo uošvį?
2. Kodėl Jokūbėlis mirė? Kodėl galima teigti, kad jis mirė dėl motinos godumo?
3. Tuo atvažiavo policija ir į kalėjimą nuvežė abu Šimonius – Vilių ir Etmę. Kaip manai, ar Vilius buvo kaltas?
4. Aprašyk kiekvieno tragediją – Krizo, Viliaus ir Jokūbėlio. Kurio tragedija didžiausia? Paaiškink.

Žodynėlis:

Klaipėdos kraštas: regionas aplink Klaipėdos miestą. Klaipėdos kraštas ilgą laiką buvo Prūsijos karalystės dalis, po 1871 m. – Vokietijos imperijos dalis. 1923 m. kraštą prisijungė Lietuva.

likimas: istorija, kas jiems atsitiko, lemtis; *fate, history*

karta: generacija; *generation*

garbingas: kuris garbės vertas, girtinas, gerbiamas; *honorable, noble*

išdidus: žinantis savo vertę; *proud*

Klaipėdos kraštas pažymėtas šviesiai violetine spalva ir pavadintas „Memelland“

maras: labai užkrečiama epideminė liga; *plague*
godumas: gobšumas, noras viską ir kuo daugiau turėti; *greed*
malkos: medžiai kurui, paprastai supjaustyti ir suskaldyti; *logs, firewood*
nežmoniškas: labai žiaurus, visai negalvojantis apie kitus; *inhuman*
uošvis: vyro tėvas; *father-in-law*
by tik: kad tik; *just so*
gomurys: viršutinė burnos vidaus dalis; *palate*
krėslas: kėdė
širdis pyksta: norisi vemti; *feels nauseated*
amžinybė: pomirtinis gyvenimas; *Eternity*
dauba: duobė, skylė; *ravine*
rasi: gal
pavydėti: šykštėti, nenorėti duoti; *to begrudge someone something*
sukniubti: ant kelių kristi; *to fall down on your knees*
lipšnumas: meilumas, saldumas; *tenderness, sweetness*
plėšrus žvėris: kuris drasko kitus gyvius, jais minta; *beast of prey*
marti: sūnaus žmona; *daughter-in-law*
kerštas: noras padaryti kam pikto, norint atsilyginti už padarytą skriaudą; *revenge, desire for revenge*

Nuorodos:

Tekstų šaltiniai:

<http://antologija.lt/author/ieva-simonaityte>

Plačiau apie autorių ir jo kūrybą:

http://www.antologija.lt/texts/17/main_1.html

<http://www.mokslai.lt/referatai/referatas/7371.html>

Parengė dr. Mirga Girniuvienė